

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра соціальної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 33 Психологія травми

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Психологія»

Спеціальність С4 «Психологія»

Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологія травми
Викладач (і)	Доктор психологічних наук, професор Заграй Лариса Дмитрівна
Контактний телефон викладача	0508379443
E-mail викладача	Larysa.zahrai@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	Раз на тиждень відповідно до графіка консультацій

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів системних знань про психологічну природу травматичних подій, їх вплив на психіку, динаміку розвитку посттравматичних станів, а також на набуття базових навичок стабілізації, етичного консультування та психосоціальної підтримки осіб, які пережили травму. Особлива увага приділяється сучасним підходам до роботи з гострою та хронічною травмою, психофізіології ПТСР, вторинній травматизації психолога, особливостям реагування на втрату, а також практичним інструментам консультування в умовах війни, кризи та гуманітарних викликів.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета та цілі курсу - формування базових знань про психологічну природу травми, її типи, механізми впливу на психіку, а також розвиток навичок надання психологічної допомоги особам, які пережили травматичні події.

Завдання вивчення дисципліни.

Ознайомлення з поняттями: психічна травма, ПТСР, вторинна травматизація, горювання, посттравматичне зростання.

Вивчення симптоматики та динаміки травматичних реакцій.

Оволодіння базовими техніками стабілізації, ресурсного відновлення, кризового втручання. Формування навичок етичної роботи з травмованими клієнтами.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Студент повинен оволодіти наступними компетентностями:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, саногенно.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, знання юридичних та морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність їх неухильно дотримуватись.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

ПР 21. Виявляти та диференціювати проблеми збереження і відновлення психічного здоров'я та психологічного благополуччя.

ПР 22. Здійснювати психологічні інтервенції (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу) з використанням індивідуальних та групових методів роботи).

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12 год. / 4 год.
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 год./ 6 год.
самостійна робота	60 год. / 80 год.

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	С4 «Психологія»	3	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год. д.ф.н. / з.ф.н.		
	Лекції	семінар заняття	сам. роб
Тема 1. Вступ до психології травми	2 год./ 1 год.	2 год. / 1 год.	10 год. / 10 год.
Тема 2. Психологічна травма: механізми впливу на особистість	2 год./ 1 год.	4 год./ 1 год.	20 год. / 10 год.
Тема 3.	2 год. / -	4 год. /	10 год.

Нейробиологія психологічної травми.		1 год.	/ 20 год.
Тема 4. Діагностика травми: ПТСР та його прояви.	2 год./ -	2 год. / 1 год.	10 год. / 20 год.
Тема 5. Консультавання при травмі.	4 год./ 1 год.	6 год. / 1 год.	10 год. / 10 год.
	ЗАГ.: 12 год. / 4 год.	18 год. / 6 год.	60 год. / 80 год.

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Критерії оцінювання знань студентів:	
	Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
	Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
	Лекція	-
	Семінарське заняття	30
	Тести до тем	5
	Контрольна робота	5
	Самостійна робота	10
	Екзамен	50
	Максимальна кількість балів	100
Засоби оцінювання		
<p>Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, включаючи: відповіді на семінарських заняттях, поточне тестування, виконання завдань самостійної роботи, написання контрольної (письмової) роботи, ІНДЗ, підсумкове тестування.</p> <p><i>1.Робота на лекціях.</i> Під час лекції студент не тільки слухає і</p>		

фіксує

лекційний матеріал, а ще й активно його реконструює. Для повного засвоєння лекційного матеріалу, студентові необхідно виконати ряд завдань: вписати визначення термінів (для термінологічного словника), доповнити перелік класифікації, привести приклад (відповідну ситуацію) тощо. Ці завдання студент може виконати в аудиторних або домашніх умовах. Виконання їх перевіряється викладачем на семінарському занятті, присвяченому тій чи іншій темі навчальної дисципліни.

2. Робота на семінарському занятті.

Усна відповідь на семінарському занятті (1 оцінка). Відповідь передбачає чіткий, аргументований, розгорнутий виклад студентом одного з питань плану семінарського заняття, винесеного до обговорення. При цьому недопустиме дослівне зачитування матеріалу та використання ксерокопій. Студент повинен бути готовий відповісти на будь-які запитання семінарського заняття.

Критерії оцінювання усної відповіді:

В основу системи оцінювання знань, умінь і навичок студентів закладено такі критерії: повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни; усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати; рівень сформованості умінь та навичок, здатність застосовувати здобуті знання на практиці; вміння виявляти творчий підхід у вирішенні теоретичних і практичних задач.

Шкала оцінювання (у 100 бальній системі):

90-100 балів «відмінно» - ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем, які розглядаються на семінарському занятті. Знання мають бути осмисленими, що виявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до виконання завдань не лише у форматі репродукції, а й з елементами креативності.

70-89 бали - «добре» - ставиться за наявність у студента знань щодо більшості питань, які розглядаються на семінарському занятті. Притім, знання характеризуються адекватністю, але є

частково усвідомленими (студент за формою відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).

50-69 бали «задовільно» - ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з теми семінару, які при цьому не завжди точно ним розуміються і недостатньо повно вербалізуються.

1-49 бали «незадовільно» - ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем з теми семінарського заняття, або ж за наявність часткових знань, які він нечітко розуміє і неправильно трактує.

Тестування на семінарському занятті (поточне тестування як допоміжний результат) (1 оцінка). Підготовка до поточного контролю полягає у повторенні теоретичного матеріалу до теми семінарського заняття, відтворенні необхідних умінь та навичок і самоконтролю їх результативності. Тестування здійснюється на основі складених викладачем тестових завдань до тем курсу. Для цього передбачені тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих.

Критерії оцінки тестового контролю (у 100 бальній системі):

«**відмінно**» - студент дав не менше 90% правильних відповідей; «**добре**» - студент дав не менше 70% правильних відповідей; «**задовільно**» - студент дав не менше 50% правильних відповідей; «**незадовільно**» - студент дав менше 50% правильних відповідей.

3. Самостійна робота. Контроль самостійної роботи проводиться шляхом перевірки виконаних завдань. Даний вид роботи передбачає виконання окремих завдань, які підлягають спеціальному контролю та оцінюванню, роблячи певний внесок у сумарну кількість балів, отриманих студентом за вивчення навчального предмету. До таких форм належать: підготовка до КСР та виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ).

Підготовка студентів до КСР полягає у самостійному вивченні матеріалу до окремих тем курсу, відтворенні необхідних умінь та навичок і самоконтролю їх результативності. Для контролю передбачені тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих.

Критерії оцінки тестового контролю:

«**відмінно**» - студент дав не менше 90% правильних відповідей; «**добре**» - студент дав не менше 70% правильних відповідей; «**задовільно**» - студент дав не менше 50% правильних відповідей; «**незадовільно**» - студент дав менше 50% правильних відповідей.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (**робота із кейсом за вибором студента**) є формою самостійної роботи, що передбачає більш активну пошуково-творчу діяльність студентів. Це вид роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності. ІНДЗ – проблемні питання, які потребують не тільки опанування нової інформації, а й використання її для вирішення конкретних проблем. Виконання ІНДЗ є обов'язковим, а отже студент не зможе отримати найвищу оцінку без виконання цього завдання. Індивідуальні завдання не входять до тижневого аудиторного навантаження студентів. ІНДЗ (вибір кейсу) узгоджується з викладачем. Термін здачі для денної форми навчання – по завершенню останнього семінарського заняття. Для заочної форми навчання – за 10 днів до початку сесії. Якість виконання його контролюється окремо та оцінюється у відповідності до розподілу балів. Для оцінювання якості виконання ІНДЗ використовуються 10 критеріїв. Максимальна кількість балів за виконання ІНДЗ – 10 балів.

Критерії оцінки індивідуального завдання

(ІНДЗ):

90-100 балів (відмінно): змістове наповнення (30 балів): чітке розкриття теми; глибина аналізу ситуації або кейсу; використання теорії у практиці; рефлексія (20 балів): особисті висновки; усвідомлення етичних дилем; вираження емоційного процесу; практична застосовність (30 балів): здатність трансформувати знання у дії; пропозиція інтервенцій або технік; врахування локального контексту; критичне мислення (10 балів): вміння ставити запитання; здатність до концептуалізації; формат та оформлення (10 балів): структурованість, грамотність, дотримання обсягу і термінів виконання, академічна доброчесність.

70-89 балів (добре): змістове наповнення (30 балів): чітке розкриття теми; глибина аналізу ситуації або кейсу; використання теорії у практиці; рефлексія (20 балів): особисті висновки; усвідомлення етичних дилем; вираження емоційного процесу; практична застосовність (20 балів): здатність трансформувати знання у дії; пропозиція інтервенцій або технік; врахування локального контексту; критичне мислення (10 балів) : вміння ставити запитання; здатність до концептуалізації; формат та оформлення (9 балів): структурованість, але огріхи граматичні, дотримання обсягу, але не вчасно виконано, академічна доброчесність.

50-69 балів (задовільно): змістове наповнення (25 балів): розкриття теми часткове; поверхневий аналіз ситуації або кейсу; використання теорії у практиці; поверхнева рефлексія (15 балів): без особистих висновків; усвідомлення етичних дилем; часткова практична застосовність (20 балів): здатність трансформувати знання у дії; часткова пропозиція інтервенцій або технік; не врахування локального контексту; відсутнє критичне мислення (5 балів): вміння ставити запитання; але відсутня здатність до концептуалізації; оформлення (4 бали): робота в цілому оформлена згідно з правилами, але є суттєві недоліки, невчасно здана, академічна доброчесність.

26-49 балів (незадовільно): завдання виконане частково; присутні 3-4 елементи завдань.

1-25 бали (незадовільно): завдання практично не виконано, складається з окремих елементів, робота не оформлена, здана не вчасно чи відсутня.

0 балів – завдання відсутнє.

Перед виконанням індивідуального завдання студенти отримують перелік завдань та посилання на навчально-методичну, наукову літературу із завчасно заданої теми для самостійної підготовки.

4. *Контрольна робота.* Перед написанням письмової (контрольної) роботи студенти отримують перелік питань до тем, які виносяться на контрольну роботу та посилання на

навчально-методичну та наукову літературу для підготовки. Виконується цей вид роботи в межах аудиторного заняття (для студентів денної форми навчання, для заочної форми термін написання – за 10 днів до початку сесії). У контрольній роботі студент повинен представити розуміння даної теми, розкрити зміст поставлених питань. Виконання контрольної роботи передбачає письмові відповіді на 2 теоретичні питання (8 б.) і одне практичне (2б.) за відповідним варіантом контрольної роботи.

Критерії оцінки контрольної роботи:

100-90 балів «відмінно» - студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей на контрольні запитання, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань.

70-89 балів «добре» - студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час письмових відповідей на контрольні запитання, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

50-69 балів «задовільно» - студент загалом володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час письмових відповідей на контрольні запитання, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1-49 бали «незадовільно» - частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час письмових відповідей на контрольні запитання, допускаючи при цьому суттєві помилки.

5. Підсумкове тестування (екзамен). Тестування здійснюється на основі складених викладачем *тестових завдань* до всього курсу. Для цього передбачені тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих.

Критерії оцінки підсумкового контролю:

«відмінно» - студент дав не менше 90% правильних відповідей; **«добре»** - студент дав не менше 70% правильних

	<p>відповідей; «задовільно» - студент дав не менше 50% правильних відповідей; «незадовільно» - студент дав менше 50% правильних відповідей.</p>										
Вимоги до письмових робіт	Концептуально конкретне висвітлення питань, базоване на науково-теоретичних та практичних дослідженнях.										
Семінарські заняття	<p>Тема 1. Вступ до психології травми Тема 2. Особистісні зміни під впливом травматичного досвіду. Тема 3. Нейробіологія психологічної травми. Тема 4. Діагностика травми: ПТСР та його прояви. Тема 5. Консультування при травмі. Тема 6. Методи роботи із травмою.</p>										
Умови допуску до підсумкового контролю	Умови допуску до підсумкового контролю (екзамен) передбачають виконання студентом усіх запланованих освітньою програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Пропущенні практичні заняття відпрацьовуються. Усі роботи повинні бути виконані й представлені студентом у встановлений час консультацій згідно розкладу.										
Підсумковий контроль	<p>Форма контролю – екзамен. Екзамен проводиться у письмово-усному форматі. Підсумковий бал виставляється на основі зарахування всіх виконаних студентами завдань протягом семестру (сума балів не повинна бути меншою за 50 балів) та бали за екзамен.</p> <p style="text-align: center;">Шкала оцінювання: національна та ECTS</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th> <th rowspan="2">Оцінка ECTS</th> <th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th> </tr> <tr> <th>Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики</th> <th>Для заліку</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>100-90</td> <td>A</td> <td>відмінно</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку	100-90	A	відмінно	
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS			Оцінка за національною шкалою							
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку								
100-90	A	відмінно									

	89-80	B	добре	зараховано
	79-70	C		
	69-60	D	задовільно	
	59-50	E		
	49-26	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	25-0	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язкови м повторним вивченням дисципліни

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність

Вступаючи на цей курс, студенти повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положеннях про академічну доброчесність у Карпатському національному університеті ім. В. Стефаника

Положення про запобігання академічному плагіату:

<https://surl.li/urrqih>

Положення 2

<https://surl.li/jckfrb>

Пропуски занять (відпрацювання)

Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформувати систему знань та ґрунтовно підготуватись до заліку. Відтермінування здачі завдань самостійної роботи, практичних занять у випадках хвороби чи якоїсь іншої вагомості для студента причини може бути дозволене за умови надання необхідної документації (довідки і т.д.)

За умови відсутності студента (-ки) на заняттях або ж невчасного виконання завдань студенту пропонується у визначений викладачем день і час (відповідно до розкладу) відпрацювати пропущені аудиторні заняття.

Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу

обов'язкове.

Студенти, які вивчають дисципліну «психологія травми» зобов'язані відпрацювати заняття, ліквідувати невиконаний обсяг завдань до курсу.

Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, виконують всі завдання згідно вимог.

Виконання завдань пізніше встановленого терміну

Роботи повинні бути виконані й представлені студентом у встановлений час консультацій або протягом тижня КСР, при цьому не пізніше ніж за 1 тиждень до завершення вивчення навчального курсу групою. Студенти, які не виконали заплановані завдання, тести, ІНДЗ, завдання самостійної та контрольної роботи вчасно, повинні їх виконати, однак оцінка при цьому буде знижена на один бал за виконане завдання. У випадку незадовільного виконання завдань, виявів недобропорядної поведінки, академічної недоброчесності (списування), викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи, а пред'явлені студентом завдання не зараховуються.

Невідповідна поведінка під час занять

Неприйнятним для студентів Університету є: порушення норм моралі, що включає негідну поведінку; запізнення або пропуски навчальних занять чи без поважної на то причини; вчинення дій, що перешкоджають здійсненню навчального процесу; порушення академічної доброчесності; недопустимо користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача).

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти здійснюється згідно

Положення <https://surl.li/sxpdye>

Рекомендовані платформи Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra

8. Рекомендована література

1. Бріер Д., Скот К. Основи травмофокусованої психотерапії. Львів : Свічадо, 2015. 448 с.
2. Ван дер Колк Б. Тіло веде лік. Як лишити психотравми в минулому / пер. з англ. Н. Валевська. Київ : КМ-Букс, 2021. 432 с.
3. Вільямс М. Б., Пойюла С. ПТСР. Робочий зошит / пер. з англ. І. Гнатюк. Харків : Віват, 2022. 288 с.
4. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до одужання / пер. з англ. С. Марченко.

Харків : Віват, 2023. 384 с.

5. Гоцуляк Н.Є. Психологічна травма: аналіз та шляхи її подолання. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe?
6. Девайн М. Це ОК, якщо ви не ОК. Як прожити втрату, коли все навколо штовхає до «одужання» / пер. з англ. О. Мороз. Київ : Видавництво Книжковий клуб «Сімейне дозвілля», 2022. 352 с.
7. Левін П. Зцілення від травми. Програма відновлення природної здатності організму до самоцілення / пер. з англ. О. Снітовська. Київ : Наш формат, 2019. 272 с.
8. Система у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в Україні / Упоряд. О. Горбунова, В. Климчук та ін.. 2026. 45 с.
9. EMDR. Подолання наслідків психотравми: практичний посібник / за ред. Арне Гофмана. Львів : Свічадо, 2017. 259 с.

Додаткова література

1. Bonanno, G. A., Chen, S., Bagrodia, R., Galatzer-Levy, I. R. Resilience and Disaster: Flexible Adaptation in the Face of Uncertain Threat // *Annual Review of Psychology*. 2024. Vol. 75. P. 573–599. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-011123-024224>
2. Bonanno, G. A., Chen, S., Galatzer-Levy, I. R. Resilience to Potential Trauma and Adversity through Regulatory Flexibility // *Nature Reviews Psychology*. – 2023. – Vol. 2. – P. 663–675. <https://doi.org/10.1038/s44159-023-00233-5>
3. I. Popovych, A. Sirko Roksolana, Dushka Alla, Slobodianiuk Volodymyr, Pylypenko Liliia, Zahrai Larysa (2024). Types of precompetition anxiety among junior athletes/ *Journal of physical education and sports*. Volume 24. Issue 6. Pages 1394-1405.
1. Mascaro, L., Phillips, A. J., Clark, J. W., Straus, L. D., & Drummond, S. P. (2021). Diurnal rhythm robustness in individuals with PTSD and insomnia and the association with sleep. *Journal of Biological Rhythms*, 36(2), 185–195. <https://doi.org/10.1177/0748730420984563>
2. Mattheß, C., Farrell, D., Mattheß, M., Bumke, P., Sodemann, U., & Mattheß, H. (2020). Trauma stabilization as an effective treatment for children with post-traumatic stress problems in south-east Asia. *International Journal of Mental Health Nursing*, 29(4), 725–735. <https://doi.org/10.1111/inm.12707>
3. Schubert, C. F., Schreckenbach, M., Kirmeier, T., Gall-Kleeback, D. J., Wollweber, B., Buell, D. R., Uhr, M., Rosner, R., & Schmidt, U. (2019). PTSD psychotherapy improves blood pressure but leaves HPA axis feedback sensitivity stable and unaffected: First evidence from a pre-post treatment study. *Psychoneuroendocrinology*, 100, 254–263. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2018.10.013>
4. van Toorenburg, M. M., Sanches, S. A., Linders, B., Rozendaal, L., Voorendonk, E. M., Van Minnen, A., & De Jongh, A. (2020). Do emotion regulation difficulties affect

outcome of intensive trauma-focused treatment of patients with severe PTSD? European Journal of Psychotraumatology, 11(1), 1724417.
<https://doi.org/10.1080/20008198.2020.1724417>

5. Zehetmair, C., Kaufmann, C., Tegeler, I., Kindermann, D., Junne, F., Zipfel, S., Herpertz, S. C., Herzog, W., & Nikendei, C. (2018). Psychotherapeutic group intervention for traumatized male refugees using imaginative stabilization techniques—a pilot study in a German reception center. *Frontiers in Psychiatry*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2018.00533>
6. Заграй Л.Д. Концептуалізація «Я» і психологічна травма / Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Чернігів, 2015. №128. С. 108-111.
7. Заграй Л.Д. Особистісна криза: динаміка базових переконань/ Журнал Прикарпатського університету імені Василя. Том 8. Випуск 2. 2021. С. 100-107.
8. Заграй Л.Д., Готич В. О. Особистісна криза: показники переживання у студентства/ Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». Херсон. Випуск 3. 2021. С.80-88. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2021-3-11>
9. Заграй Лариса Дмитрівна, Пілецька Любомира Сидорівна Емоційна безпека в екзистенції життєвого шляху особистості/ Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна). № 1. 2024. С. 20-26.

Електронні ресурси:

Студентський путівник

<http://surl.li/gfjkr>

Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

<http://surl.li/rkhob>

Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Режим доступу : <http://lib.pnu.edu.ua>

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/554/>

Викладач

Заграй Лариса Дмитрівна